

Eski Mısır Dini Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi

Nihat DURAK | orcid.org/0000-0002-6902-1868 | <mailto:nihat.durak@kocaeli.edu.tr>

Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kocaeli,
Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/0411seq30>

Cafer PALA | orcid.org/0009-0005-9075-1039 | <mailto:caferpala49@gmail.com>

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi, Kocaeli, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/0411seq30>

Öz

Herhangi bir alanda daha önce yapılan akademik ve bilimsel literatürün nicel olarak inceleyen ve değerlendiren bibliyometrik analiz metodu, son yıllarda çeşitli bilim dallarında oldukça sık kullanılmaya başlamıştır. Özellikle teknolojik gelişmelerin hızlı artışı, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırırken; aynı zamanda bir bilgi yoğunluğunda kaybolmaya da neden olmaktadır. Bibliyometrik analiz ise araştırmacının istediği kaynaklara daha rahat ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Bu çalışma, Eski Mısır Dini hakkında Türk akademiasında yapılan çalışmaları bibliyometrik analiz çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu hedef doğrultusunda YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Ayrıca TÜBİTAK Ulakbim çatısı altında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yayımlanan akademik hakemli dergilerin yer aldığı DergiPark ta incelenen bir diğer veri tabanıdır. Bu çalışmanın amacı, Eski Mısır Dini üzerine yapılan bilimsel araştırmaları sistematik bir şekilde inceleyerek bu alandaki eğilimleri, temel konuları ve akademik katkıları belirlemektir. Literatür inceleme aracı olarak kullanılan bibliyometrik analiz, alanda yapılan çalışmaları çeşitli yönlerle değerlendirmeye imkân sağlamaktadır. Bu çerçevede, Eski Mısır Dini konulu makale ve tezlerin sayısı, yazarları, yayımlandıkları dergiler, yayımlandıkları tarihler, yıllara göre çalışmaların sayısı, atıf sayıları, atıflarda kullanılan diller, hangi bilim dalı başlığı altında çalışmaların yapıldığı, çalışmalarda genellikle kullanılan anahtar kelimeler ve diğer önemli metrikleri incelenmiştir. Ayrıca Eski Mısır Dini hakkında yapılan tezlerin ve yayımlanan makalelerin konuya olan katkıları, meseleyi hangi yönüyle ele aldıkları elde edilen verilerle değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Eski Mısır, Eski Mısır Dini, Bibliyometri, Bibliyometrik Analiz.

Atıf Bilgisi

Durak, Nihat – Pala, Cafer. “Eski Mısır Dini Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi”. *Kocaeli İlahiyat*

Dergisi 8/2 (Aralık 2024), 332-353.

Geliş Tarihi	02.09.2024
Kabul Tarihi	07.12.2024
Yayın Tarihi	29.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Yazar Katkı Oranları: Nihat Durak: %50, Cafer Pala: %50.
Etik Bildirim	kider@kocaeli.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Yayıncı	Kocaeli İlahiyat Dergisi, Kocaeli Üniversitesi'nin bir yayınıdır.

Bibliometric Analysis of Ancient Egyptian Religious Studies

Nihat DURAK | orcid.org/0000-0002-6902-1868 | nihat.durak@kocaeli.edu.tr

Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, Kocaeli, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/0411seq30>

Cafer PALA | orcid.org/0009-0005-9075-1039 | caferpala49@gmail.com

Master's Student, Kocaeli University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Studies, Kocaeli, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/0411seq30>

Abstract

Bibliometric analysis method, which quantitatively examines and evaluates previously conducted academic and scientific literature in any field, has begun to be used quite frequently in various branches of science in recent years. In particular, the rapid increase in technological developments makes it easier to access information; at the same time, it causes a loss in information density. Bibliometric analysis, on the other hand, allows the researcher to access the desired sources more easily. This study aims to evaluate the studies conducted in Turkish academia on Ancient Egyptian Religion within the framework of bibliometric analysis. In line with this goal, doctoral and master's theses in the National Thesis Center of the Council of Higher Education were examined. In addition, DergiPark, which operates under the roof of TÜBİTAK Ulakbim and includes academic refereed journals published in Turkey, is another database examined. The aim of this study is to systematically examine scientific research conducted on Ancient Egyptian religion and to determine trends, key issues and academic contributions in this field. Bibliometric analysis, which is used as a literature review tool, allows the evaluation of studies conducted in the field from various aspects. In this context, the number of articles and theses on Ancient Egyptian Religion, their authors, the journals they were published in, the dates they were published, the number of studies by year, the number of citations, the languages used in the citations, the scientific title under which the studies were conducted, the keywords generally used in the studies and other important metrics were examined. In addition, the contributions of theses and published articles on Ancient Egyptian Religion were evaluated based on the data obtained, considering the aspects of the topic they addressed.

Keywords

History of Religion, Ancient Egypt, Ancient Egyptian Religion, Bibliometrics, Bibliometric

Analysis.

Citation

Durak, Nihat – Pala, Cafer. “Bibliometric Analysis of Ancient Egyptian Religious Studies”. *Kocaeli Theology Journal* 8/2 (December 2024), 332-353.

Date of Submission	02.09.2024
Date of Acceptance	07.12.2024
Date of Publication	29.12.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Author Contribution Rates: Nihat Durak: 50%, Cafer Pala: 50%.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	kider@kocaeli.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .
Publisher	Kocaeli Theology Journal is a publication of Kocaeli University.

Giriş

Eski Mısır Dini, insanlık tarihinin en etkileyici ve en karmaşık inanç sistemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Binlerce yıl boyunca gelişip değişen ritüelleri, inanç ve tapınaklarıyla, Mısır toplum ve kültüründe merkezi bir rol oynamıştır. Doğumdan ölüme kadar hayatlarının her alan ve aşamasında dini temel alarak yaşam sürmüşler; ölüm sonrasında da bu sürecin bir parçası ve devamı olarak görmüşlerdir.¹

Eski Mısır toplumunun günlük hayatlarını idame ettirmede tarımın oldukça önemli bir yeri vardır. Bundan ötürü güneş ve Nil nehri, bu insanlar için oldukça değerlidir.² Gündelik hayatlarında son derece önemli olan bu gibi çeşitli tabiat unsurları, onları çok tanrılı bir inanca sürüklemiştir. Ayrıca yaşadıkları şehirlerin hepsinin de ayrıca kendine özgü tanrıları bulunmaktadır. Politeist Eski Mısır toplumunun kutsal olan Nil nehrinin yanı sıra tapınak, piramit ve mezarlar da inançlarının bir tezahürü olarak göze çarpmaktadır.³ Eski Mısır toplumunun bu inançlarını hayatlarına yansıtma çabaları ve bunun neticesinde oluşan kültür ve dini ritüelleri, arkeologların yanı sıra sosyal bilimcilerin de dikkatlerini üzerine çekmiştir.

Tarih boyunca arkeologlar, tarihçiler ve din bilimciler, kendisinden sonra gelen dinleri ve kültürleri de oldukça etkileyen bu dönemi ilgiyle inceleme konusu yapmıştır. Son yıllarda, bu kadim dine olan merakın yanı sıra konuyla alakalı akademik çalışmalar da hızla artmaktadır. Türkiye'deki akademik çevrelerde de bu alana artan ilginin sonucu çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu artışın birçok nedeni bulunmaktadır. Son dönemde üniversitelerde arkeoloji, sanat tarihi ve eskiçağ tarihine yönelik bölümlerin tesisi ve gelişimi bunlardan biridir. Eski Mısır'ın çok tanrılı din yapısı, ölü gömme ritüelleri ve ölümden sonraki yaşam inancı gibi konularının dinler tarihi ve karşılaştırmalı din araştırmaları açısından incelemeye değer bulunması da diğer bir etkidir. Yine Türkiye ve Mısır arasındaki turizm faaliyetleri ilgiyi artıran bir diğer önemli husustur. Bunların yanı sıra Mısır ve Anadolu coğrafyası arasında yüzyıllara dayanan dini, toplumsal, tarihi, ticari, kültürel, turistik ve diplomatik ilişkiler de bu alakayı tetikleyen bir

¹ Enes Cebeci, "Antik Mısırdaki IV. Amenhotep (Akhenaton) Döneminde Sosyokültürel Dini Yapı", *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (Eylül / 2023), 139.

² Cebeci, "Antik Mısırdaki IV. Amenhotep (Akhenaton) Döneminde Sosyokültürel Dini Yapı", 140.

³ Nesim Aytepe, "Antik Dönem İskenderiye Okulunun Fikri Bileşenleri: Antik Mısır Dini ve Hermetizm", *İlahiyat Akademi*, 19 (Haziran 2024), 155.

başka etkindir. Ülkemizde arkeolojik kazılarda Mısır menşeli buluntulara rastlanması, Mısır ve Anadolu medeniyetlerinin etkileşimini göstermektedir.⁴ Ayrıca günümüzde Muğla ilinin sınırları içerisinde yer alan Kaunos Antik Kenti'nde bulunan iki adak steli (antik çağlarda bir adağın gerçekleşmesi üzerine dikilen yazılı ve kabartmalı taş) üzerinde yer alan yazıttan bu stellerin Mısır tanrıları olan İsis ve Sarapis'e adanmış olduğu tespit edilmiştir.⁵

Türk akademisinde Antik Mısır veya bir diğer ifadeyle Eski Mısır hakkında çeşitli bilim dallarında birçok çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başında arkeolojik, tarih ve sanat tarihi gelmektedir. Fakat Eski Mısır Dini hakkında yapılan çalışmalar, diğer bilim dallarında yapılan çalışmalar kadar yaygın olmamıştır. Bununla beraber son yıllarda genç akademisyenlerin konuya ilgisiz kalmadığı söylenebilir. Çalışmanın bulgular bölümünde de görüleceği üzere hem yüksek lisans ve doktora tezlerinde hem de makalelerde son yıllarda bir artış olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de Eski Mısır Dini üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizini sunmayı amaçlamaktadır. Bu bibliyometrik analiz, Türkiye'de Eski Mısır Dini ile ilgili yayınlanan ve belirtilen veri tabanlarında yer alan akademik makale ve tezleri incelemeyi içermektedir. Araştırma kapsamında, makalelerin sayısı, yazarları, kurumları, içeriği ve kapsamı gibi bibliyometrik göstergeler analiz edilecektir. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de Eski Mısır Dini araştırmalarının mevcut durum ve eğilimlerini anlamak; gelecekte ne gibi araştırmalar yapılacağına dair katkı sunmaktır. Bu sayede, Türkiye'de bu alanda yapılan çalışmaların, uluslararası literatüre katkı ve etkisini ortaya koymak da mümkün olacaktır.

Literatür inceleme ve araştırma yöntemi olarak kullanılan bibliyometri, araştırmacılara sağladığı kolaylıkla, son yıllarda tercih edilmeye başlanan bir yöntemdir. Çeşitli alanlarda daha önce yapılmış olan çalışmaları, incelemeyi ve tespit etmeyi kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber herhangi bir konudaki en verimli araştırmaları belirlemeye de imkân sağlamaktadır. Ayrıca yapılacak yeni çalışmalara da zemin oluşturmaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte artan veriler bilgiye ulaşmayı kolaylaştırırken, aynı zamanda istenilen doğru bilgiye ulaşmayı da zorlaştırmaktadır. Bibliyometri ise elde edilen verileri istatistiksel analizleri

⁴ Süleyman Özkan, "Ülkemizde Bulunan Eski Mısır Eserlerine Göre Anadolu-Mısır İlişkileri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22/1 (Haziran 2007), 78.

⁵ Erkan Kart, *Anadolu'da İsis Sarapis Kültü ve Bunun Kaunos'ta İzleri*, (Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 1.

kullanarak sınıflandırmakta, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.⁶

Bibliyometrik yöntemler, yazılı yayınların nicel analizini sağlamak için kullanılmıştır. Bununla beraber bibliyometri, daha geniş bir terim olan infometrics (enformetri) ve daha dar bir terim olan scientometrics (bilimmetri) ile de yakından ilişkilidir.⁷ ‘Scientometrics’, bilimlerin birbiriyle olan ilişkilerinin sayısal teknikler kullanılarak, ortaya konulduğu bilim dalıdır.⁸ ‘Informetrics’ ise çeşitli sayısal tekniklerin kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon ilminin, kuramsal çalışmalarına uyarlandığı bilim dalıdır.⁹

Bibliyometrinin kavram olarak yakın ilişkide olduğu bir diğer bilim ise bibliyografyadır. Bibliyografya, Latince kitap anlamına gelen ‘biblion’ ile yazmak anlamına gelip ‘graphein’ kelimesinden türeyen ‘graphos’ terimlerinden oluşmaktadır. Dorothy H. Hertz, bibliyografyayı ‘kitapların tarihi, yazmaların tarihi ve yayınların tarihine ilişkin bilgi, bir yazarın eserlerinin listesi veya belli bir konu yahut yazarla ilgili yayınlar’ olarak tanımlamaktadır.¹⁰ Bununla beraber bibliyometri teriminin oluşma sürecinde, bir basamak olan diğer bir terim ise istatistiksel bibliyografyadır. İstatistiksel bibliyografya terimi, literatüre ilk kez 1922’de Edward Wyndham Hulme (1859-1954) ile girmiştir. O, istatistiksel bibliyografyayı, kayıtlı bilginin organizasyonu ile ilgili bilim olarak tanımlamıştır.¹¹

Bibliyometrinin literatüre kazandırılmasında rol oynayan Alan Pritchard (1941-2015) ise istatistiksel bibliyografyayı ‘bir bilimin tarihi ve sosyolojisi arasındaki ilişkileri, o bilimin literatürüne ve onları etkileyen faktörleri ve de iletişim süreçlerini açıklamak için iletişim araçlarının istatistiksel analizi’ olarak tanımlayarak konuyu daha da açıklayıcı hale getirmiştir.¹² Bibliyon (kitap) ve metricus (ölçmek) kelimelerin birleşiminden oluşan bibliyometri terimi, ilk kez

⁶ Ole Ellegaard, “The Application of Bibliometric Analysis: Disciplinary and User Aspects”, *Scientometrics* 116/1 (2018), 181.

⁷ Ole Ellegaard, Johan A. Wallin “The Bibliometric Analysis of Scholarly Production: How Great is The Impact?”, *Scientometrics* 105 (Mart 2015), 1810.

⁸ Özlem Gökçurt, “Bilginin Dört Metrisi Bibliyometri (Bibliometrics), Enformetri (Informetrics), Bilimmetri (Scientometrics) ve Librametri (Librametrics)”, Prof. Dr. Berin U. Yurdadoğ’a Armağan, haz. Fahrettin Özdemirci-Yusuf Katan (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1994), 56.

⁹ Gökçurt, “Bilginin Dört Metrisi”, 55.

¹⁰ Murat Yılmaz, *Kütüphane ve Bilgileri Açısından Bibliyometrinin Önemi*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999), 8.

¹¹ Yılmaz, *Kütüphane ve Bilgileri Açısından Bibliyometrinin Önemi*, 9.

¹² Yılmaz, *Kütüphane ve Bilgileri Açısından Bibliyometrinin Önemi*, 10.

1969'da Alan Pritchard'ın *The Journal of Documentation* adlı dergide yayımlanan "İstatiksel Bibliyografya mı Yoksa Bibliyometri mi?" (Statistical Bibliography or Bibliometrics) isimli çalışmayla literatüre girmiştir.¹³ Bibliyometrinin ne olduğu ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Kavramla ilgili kendisine atıf yapılan araştırmacıların başında gelen Pritchard, bibliyometri kavramını matematiksel ve istatistiksel tekniklerin, bilimsel dile sahip iletişim araçlarına ve kitaplara uygulanması şeklinde tanımlamıştır.¹⁴

Robert Arthur Fairthorne (1904-2000) de bibliyometriyi, kayıtlı konuşmanın ve onunla ilgili davranış ile özelliklerin niceliksel olarak ele alınması şeklinde tanımlamıştır.¹⁵ Bibliyometrik analiz ise herhangi bir alanda daha önce yapılan çalışmalar, bu çalışmaları yapan müellifler, yazarlarla ilgili kurumsal kimlikler gibi çeşitli ölçüler belirleyerek bilimsel bulguları ölçmeye imkân sağlayan matematiksel ve istatistiksel bir analiz türüdür.¹⁶ Kapsam olarak yapılan çalışmaları oldukça geniş bir şekilde değerlendiren bibliyometrik analiz tekniği, belirli bir alanın entelektüel yapısını keşfetmek veya ülkelerin bilime yönelik politikalarına yön vermek amacıyla da kullanılmaktadır.¹⁷

Yöntem

Bu çalışma, Eski Mısır Dini üzerine yapılan akademik çalışmaları, bibliyometri analiz yöntemini temel alarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeyi yaparken çalışmanın sonucunda ulaşılan sayısal veriler nicel analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Veriler "Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark"tan elde edilmiştir. Kullanılan veri tabanlarının da araştırmanın amacına uygun olması ve bağlamdan kopulmaması için bazı anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bunlar: Antik Mısır, Antik Mısır Dini, Eski Mısır, Eski Mısır Dini'dir. Yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen veriler amaca uygun değerlendirme başlıkları altında grafiklendirilmiştir.

¹³ Ebru Korkmaz, Necla Tektaş, "Türkiye'de Ekonometri Alanında Yapılmış Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2016-2019)", *II. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICEESS' 19)* (June 20-21-22, 2019) / Bandırma-Turkey.

¹⁴ Seher Aslancı, "Araştırma Sorgulamaya Dayalı Öğrenme: Bibliyometrik Bir Analiz", *Scientific Educational Studies*, 6/1 (Haziran 2022), 4.

¹⁵ Yılmaz, *Kütüphane ve Bilgibilimi Açısından Bibliyometrinin Önemi*, 3.

¹⁶ Sevgi Keçeli Erciyas, "Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisinin Bibliyometrik Analizi", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 13/25 (2022), 500.

¹⁷ Mustafa Tayfun Üstün, "Uluslararası Göç ile İlgili Yök ve Ethos Tez Veri Merkezlerinde Yer Alan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi", *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24/1 (Mart 2023), 475.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Makalenin kapsamı Eski Mısır Dini hakkında yapılan tez ve yayımlanan makalelerdir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı olan tezler ve DergiPark'ta yayımlanmış olan makaleler olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Eski Mısır Dini konulu 1996-2023 arası hazırlanan tezler ve 1993-2023 arası yayımlanan makaleler, çalışmaya kaynak oluşturmuştur. Bahsedilen veri tabanlarında bulunan çalışmaların yayın tarihlerinin yanı sıra, alana katkıları da dikkate alınmıştır. Bu katkılar, çeşitli başlık ve grafikler altında değerlendirilmiştir.

Bulgular

1. YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde Yer Alan Eski Mısır Dini Konulu Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinden Elde Edilen Veriler

Elde edilen verilerle, ilk olarak yüksek lisans tezleri, sonrasında doktora tezleri grafiklerle değerlendirilecektir.

Eski Mısır Dini konusunda yapılan kırk tezin, otuz altısı yüksek lisans, dördü doktora tezidir. Bu bağlamda konunun daha çok yüksek lisans tezi kapsamında ele alındığı görülmektedir. Konuya doktora tezi seviyesinde daha az ilgi duyulduğu gözlemlenmektedir. Yapılan otuz altı yüksek lisans tezinin yirmi bir devlet üniversitesinde yapıldığı, dört adet doktora tezinin de yine sadece devlet üniversitelerinde hazırlandığı tespit edilmiştir.

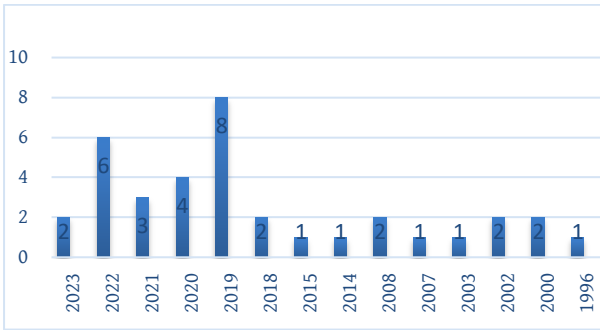
Tablo 1: Eski Mısır Dini Konulu Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Hazırlandığı Üniversiteler

Üniversite	Tez Sayısı
İstanbul Üniversitesi	4
Ankara Üniversitesi	3
Pamukkale Üniversitesi	3
Selçuk Üniversitesi	3
Kastamonu Üniversitesi	2
Trakya Üniversitesi	2
Fırat Üniversitesi	2
Gazi Üniversitesi	2
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2
Uşak Üniversitesi	2
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2

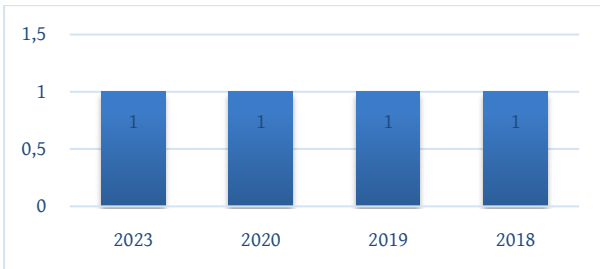
Dokuz Eylül Üniversitesi	1
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	1
İstanbul Teknik Üniversitesi	1
Karabük Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	1
Marmara Üniversitesi	1
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1
Sinop Üniversitesi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	1

Tablo 1, Eski Mısır Dini konulu tezlerin hangi üniversitelerde hazırlandığını göstermektedir. Burada İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi yaptığı tez çalışmalarının sayısı ile öne çıkmaktadır.

Tablo 2: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezinin Yazım Tarihi

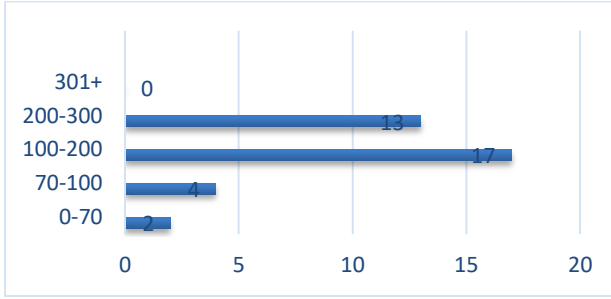

Tablo 3: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezinin Yazım Tarihi

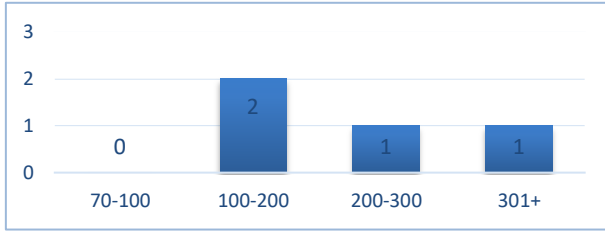

2. ve 3. Tablolara bakıldığında, özellikle 2019 yılından itibaren alana ilginin yükseldiği ve çalışmaların önceki yıllara göre sayıca arttığı görülmektedir.

Tablo 4: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinin Ortalama Sayfa Sayısı

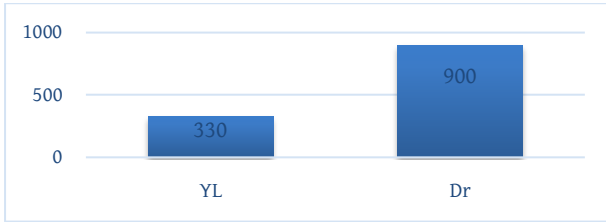

Tablo 5: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinin Ortalama Sayfa Sayısı

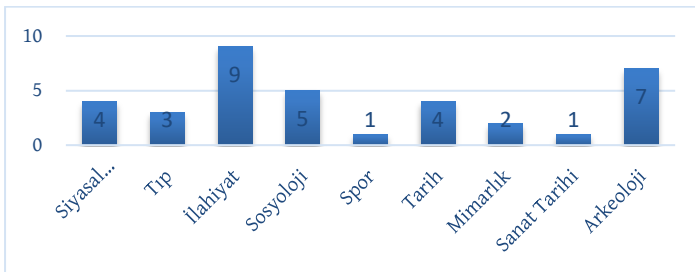
4. ve 5. Tablolarda yapılan tezlerin sayfa sayıları yer almakta ve yüksek lisans tezlerinde yüz ila iki yüz aralığında sayfa sayısına sahip tezlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinde de benzer durum gözlemlenmektedir.

Tablo 6: Eski Mısır Dini Konulu Tezlerdeki Ortalama Atıf Sayısı

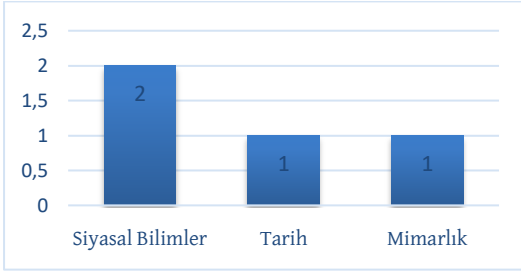

6. Tabloda, yüksek lisans ve doktora tezlerinin içerdiği ortalama atıf sayısı yer almaktadır. Doktora tezlerinde yapılan atıfların ortalama sayısının yüksek oluşu, tez sayısının az olmasından da kaynaklanabilir.

Tablo 7: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinin Hazırlanıldığı Bilim Dalları

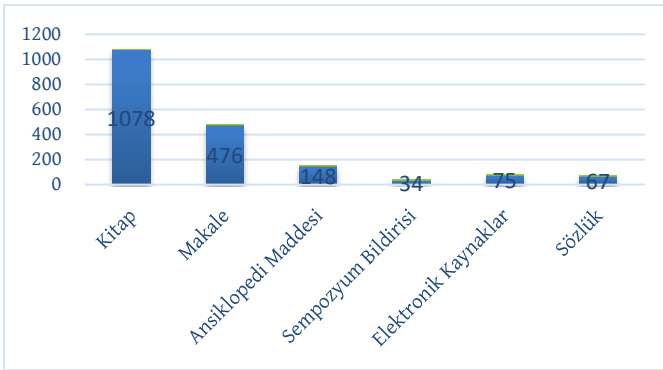
Tablo 8: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinin Hazırlanıldığı Bilim Dalları

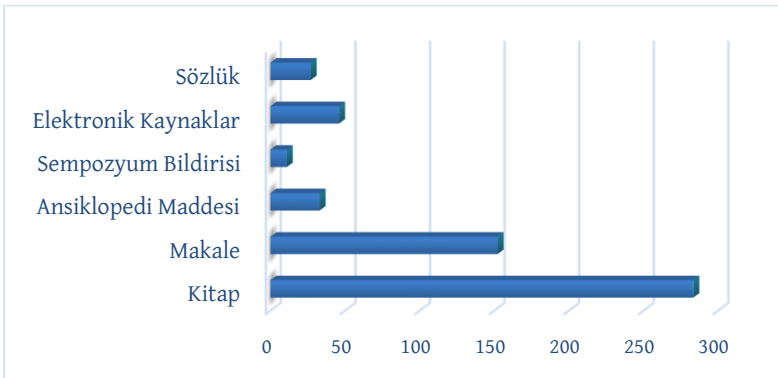
7. ve 8. tablolar, yapılan tezlerin hangi bilim dalları kapsamında hazırlandığını vermektedir. Burada göze çarpan ise doğal olarak mitoloji ve din alanında yapılan çalışmaların fazlalığıdır. Siyaset ve sosyoloji alanında yapılan çalışmalar da bunları takip etmektedir.

Eski Mısır Dini konulu hazırlanan tezlere danışmanlık yapan akademisyenlerin unvanları da değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde Prof. Dr. unvanlı akademisyenlerin çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 9: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynak Türleri

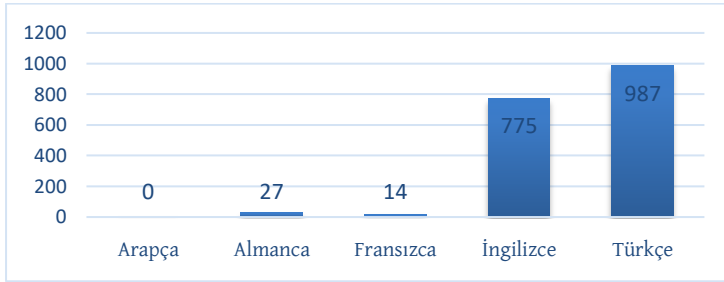

Tablo 10: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynak Türleri

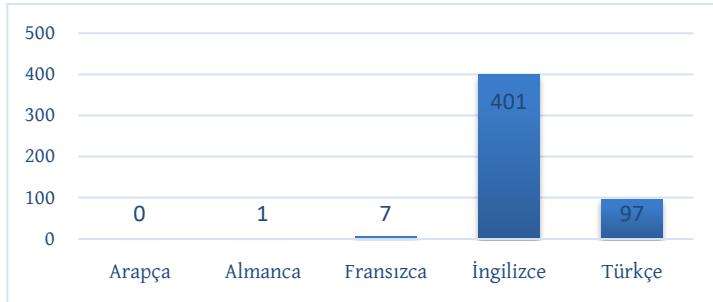

9 ve 10 numaralı tablolara bakıldığında, yapılan tezlerde kaynak olarak kullanılan materyaller yer almaktadır. Buna göre hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinde kitap kaynak türünün çok daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bir diğer kaynak türü olan makale de çok kullanılan materyallerden biridir. Ayrıca yüksek lisans tezlerinde ansiklopedi maddeleri, doktora tezlerinde ise elektronik kaynaklar sıkça atıf yapılan kaynaklardan bir diğeridir.

Tablo 11: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynakların Dili

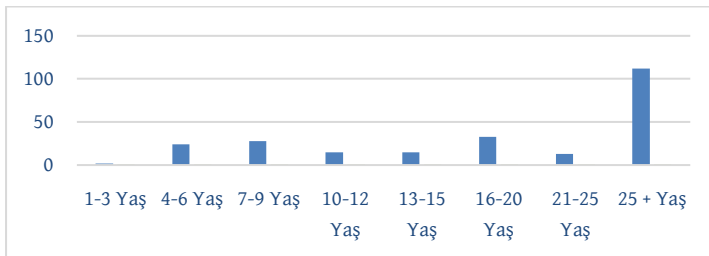

Tablo 12: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynakların Dili

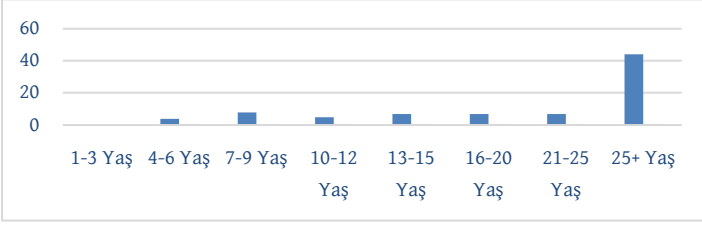

11. ve 12. tablolar, tezlerde yapılan atıf kaynaklarının dillerini olduğunu vermektedir. Tablolara bakıldığında İngilizce kaynaklara oldukça fazla atıf yapıldığı görülmektedir. Özellikle doktora tezlerinde, daha fazla tercih edilen kaynak dilinin İngilizce olduğu göze çarpmaktadır. Yüksek lisans tezlerinde de İngilizce kaynaklar sayıca Türkçe kaynaklar kadar kullanılmıştır.

Tablo 13: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynakların Yaşı

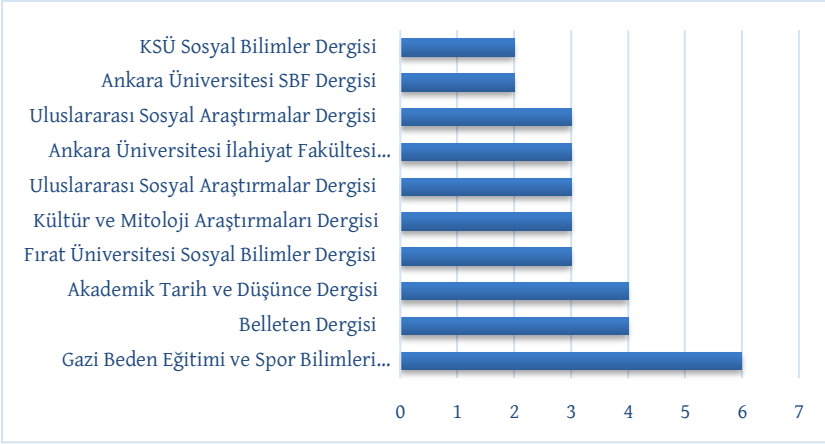

Tablo 14: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynakların Yaşı

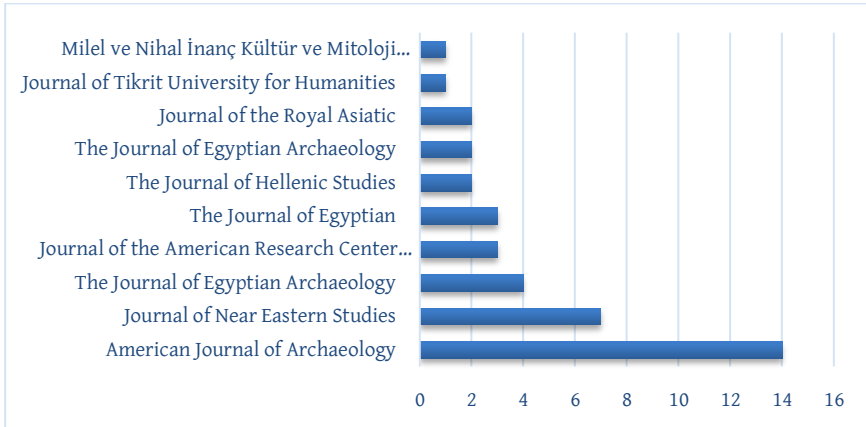

13 ve 14 numaralı tablolara bakıldığında, atıf yapılan kaynakların yaşlarını gözlemek mümkündür. Atıf yapılan kaynakların büyük bölümünün yirmi beş yaş üzeri olması olumsuz bir durum değildir. Fakat son yıllarda yapılan tez çalışmalarının artmasına rağmen, yapılan atıflarda daha çok eski kaynakların kullanımı ve alana dair akademi dünyasının güncel çalışmalara henüz yeterince yönelmediği bu verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 15: Eski Mısır Dini Konulu YL Tezlerinde En Çok Atıf Yapılan İlk 10 Dergi

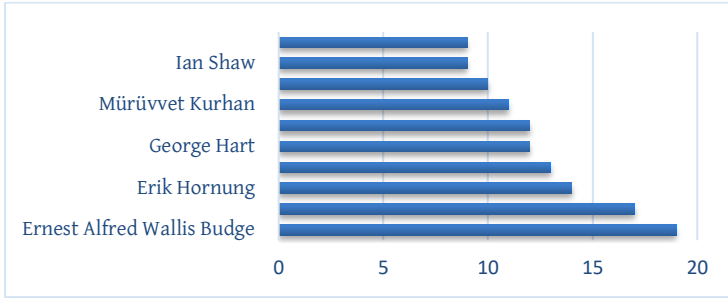

Tablo 16: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinde En Çok Atıf Yapılan İlk 10 Dergi

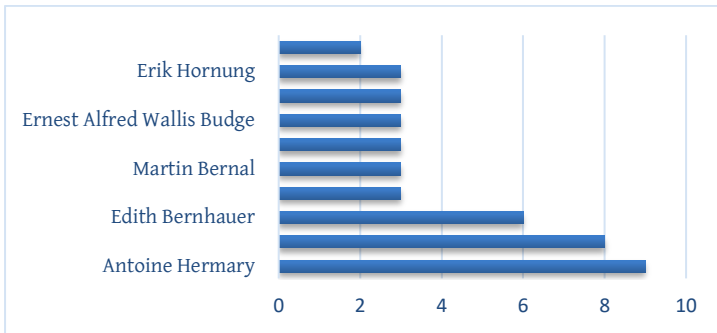

15. ve 16. Tablolar, en çok atıf yapılan dergileri göstermektedir. Yüksek lisans tezlerinde atıf yapılan dergilerin büyük çoğunluğu Türkiye’de yayımlanan mecmualardan oluşmaktadır. Doktora tezlerinde atıf yapılan dergilerin büyük çoğunluğunu ise yurt dışı merkezli süreli yayımlar oluşturmaktadır.

Tablo 17: Eski Mısır Dini Konulu Yüksek Lisans Tezlerinde En Çok Atıf Yapılan İlk On Yazar

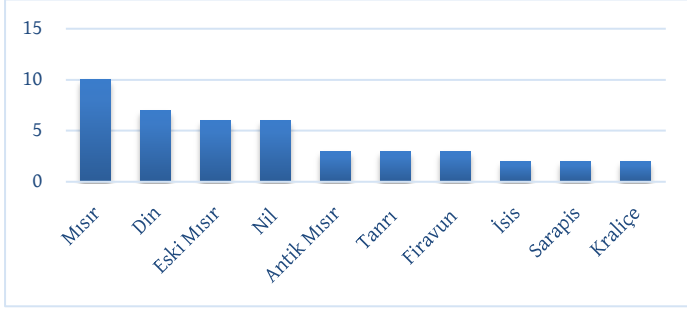
Tablo 18: Eski Mısır Dini Konulu Doktora Tezlerinde En Çok Atıf Yapılan İlk On Yazar

17 ve 18 numaralı tablolar, tez çalışmalarında en çok atıf yapılan müellifleri vermektedir. Yüksek lisans tez çalışmalarında en çok atıf yapılan isimlerin başında Eski Mısır bilimcisi Sir Ernest Alfred Thompson Wallis Budge (1857-1934) yer almaktadır. Yine Eski Mısır bilimcisi ve aynı zamanda arkeolog olan Richard H. Wilkinson (d. 1951) da en çok atıf yapılan yazarların başında gelmektedir.

Yapılan tez çalışmalarının da kullanılan kaynakların yazar sayıları hakkında incelemeler yapılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında büyük çoğunluğunun tek yazarlı olduğu görülmektedir. Ancak doktora tez çalışmalarında kullanılan kaynaklarda iki ve üç yazarlı olan yazarlar da bulunmaktadır.

Tablo 19: Eski Mısır Dini Konulu Tezlerde En Fazla Kullanılan 10 Anahtar Kelime

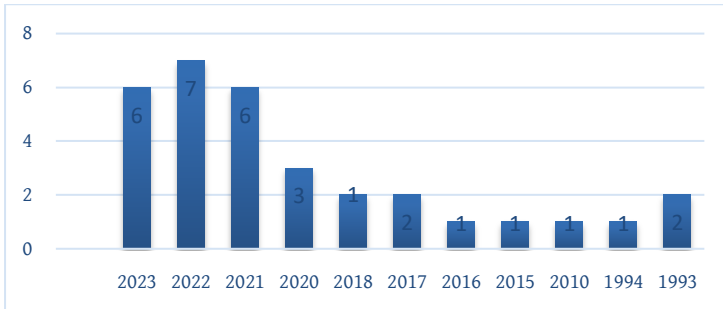
19 numaralı tablo ise yapılan tez çalışmalarında en çok kullanılan anahtar kelimeleri içermektedir. Bu kelimelerin başında Mısır, Din, Eski Mısır, Antik Mısır terimleri gelmektedir. Anahtar kelimelerde Mısır tanrı isimleri ile Eski Mısır Dini inanç sisteminde önemli bir yer tutan Nil Nehri'nin yer alışı, öne çıkan bir diğer husustur.

2. DergiPark'ta Yer Alan Dergilerdeki Eski Mısır Dini Konulu Makalelerden Elde Edilen Veriler

DergiPark'ta yer alan makalelerin incelendiği bu bölümde otuz bir makale yer almaktadır. Burada yüksek lisans ve doktora tezleri bölümünde mevcut bazı grafik başlıklarına yer verilmemiştir. Bunun nedeni tez ve makalelerin çalışma ve araştırma amaçlarının aynı ölçüde olmamasıdır. İncelenen ve değerlendirilen makalelerin tamamı Türkçe dilinde yazılmış makalelerden oluşmaktadır.

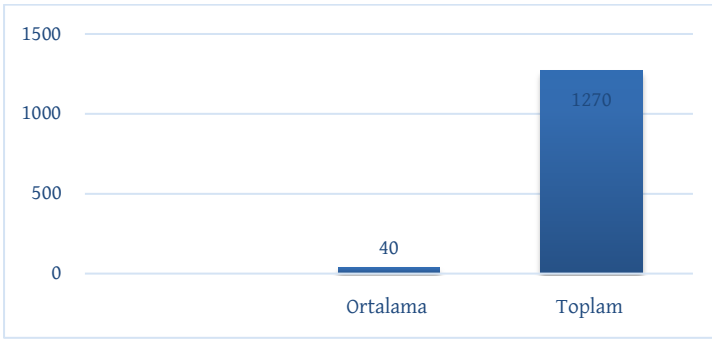
DergiPark'tan elde edilen veriler incelendiğinde Eski Mısır Dini bağlamında yazılan makalelerin tamamının devlet üniversitelerinde görev yapan akademisyenler tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

Tablo 20: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerin Yazım Tarihleri

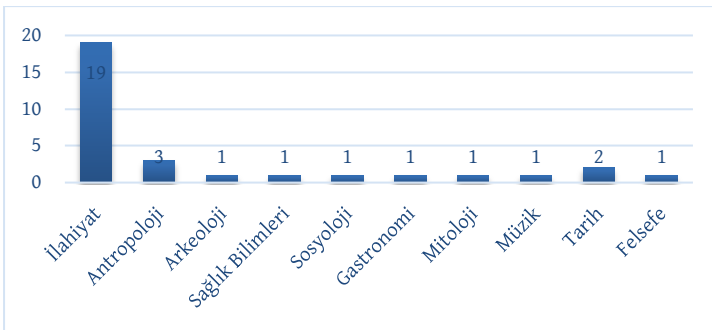
20 Numaralı tablo, makalelerin yazım tarihlerini göstermektedir. Tablo incelendiğinde özellikle son yıllarda konuyla ilgili çalışmaların makale bağlamında arttığı gözlemlenmektedir. Bu artışın başlıca nedenleri olarak, yapılan arkeolojik çalışmalarla dönemin dinî uygulamaları hakkında çeşitli verilere ulaşılması, teknolojinin gelişmesiyle elde edilen verilerin paylaşma imkânlarının artışı, veri tabanlarının oluşturulması, çeşitli disiplinlerin alanlarıyla bağlantılı olarak bu dönemden beslenme çabaları ve özellikle bölgeye yapılan turizm faaliyetleriyle ilginin artıyor olması zikredilebilir.

Tablo 21: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerdeki Ortalama Atıf Sayısı

21. Tabloya bakıldığında, elde edilen verilerden yola çıkarak makalelerde yapılan atıfların toplam sayısı ve ortalaması görülmektedir. Makale başına ise ortalama kırk atıf düşmektedir.

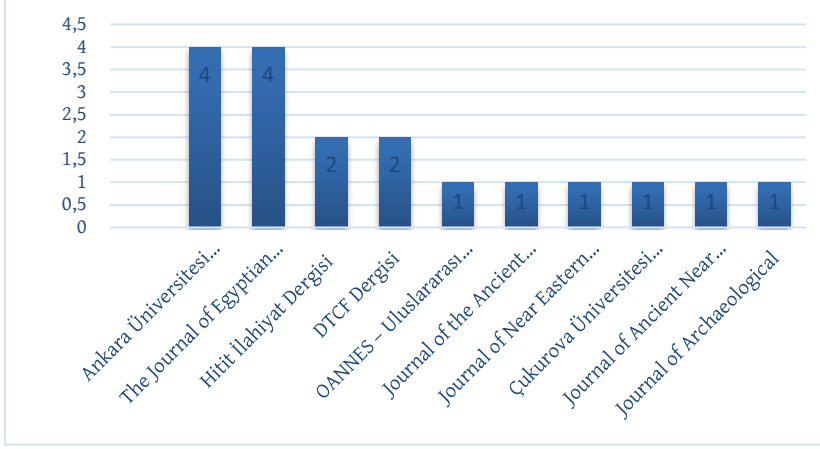
Tablo 22: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerin Ait Olduğu Bilim Dalları

22 Numaralı tablo, kaleme alınan makalelerin hangi bilim dalına ait olduğunu göstermektedir. Bu tablo çeşitli disiplinlerin Eski Mısır Dini ile ne ölçüde ilgilendiğini de inceleme fırsatını vermektedir. Özellikle ilahiyat alanının meseleye bu denli ilgi göstermesi sevindirici bir husustur. Tablo da yine antropoloji biliminin de konuya ilgisiz kalmadığı görülmektedir. Tarihi süreçte önemli bir konuma sahip olmasına ve üzerine birçok arkeolojik çalışmalar yapılmasına

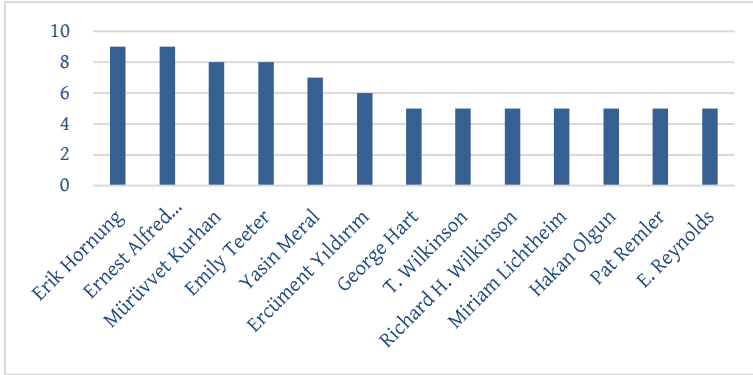
rağmen, Türk Arkeolojisinin Eski Mısır Dini konusuna yeterince ilgi göstermediği söylenebilir.

Tablo 23: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerde En Çok Atıf Yapılan Dergiler

23. Tablo incelendiğinde kaleme alınan makalelerde yapılan atıfların yer aldığı dergiler görülmektedir. Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi, The Journal of Egyptian Archaeology, Hitit İlahiyat Dergisi ve DTCF Dergisi öne çıkmaktadır.

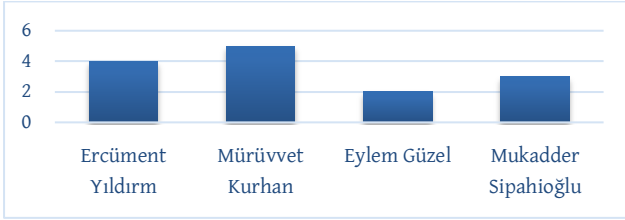
Tablo 24: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerde En Çok Atıf Yapılan Yazarlar

24 Numaralı tabloda, makalelerde kendisine en çok atıf yapılan yazarlar görülmektedir. Bir Mısırbilimci olan Erik Hornung (1933-2022) ve yine bir Mısırbilimci, aynı zamanda oryantalist ve filolog olan Ernest Alfred Wallis Budge atıf yapılan müelliflerin başında gelmektedir.

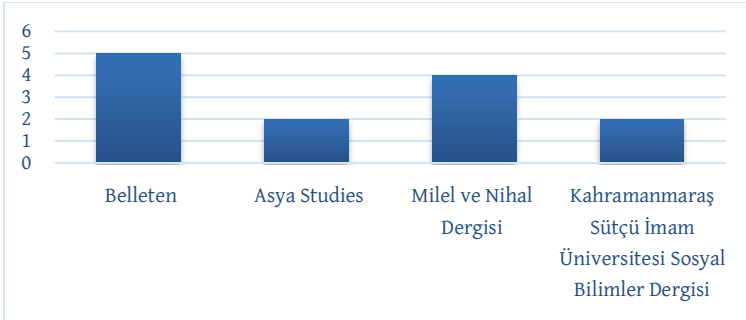
Elde edilen veriler neticesinde kaleme alınan makalelerin yazar sayısı da incelenmiş ve büyük çoğunluğunun tek yazarlı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 25: Eski Mısır Dini Alanında En Çok Yayın Yapan Yazarlar

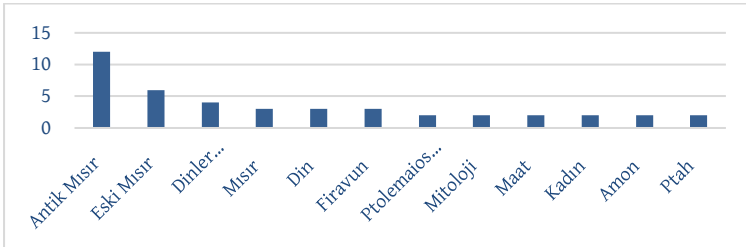
25. Tablo, makalelerde yapılan atıflardan yararlanılarak; Eski Mısır Dini üzerine en çok yayın yapan yazar isimlerini göstermektedir. Burada Türk bilim hayatına Eski Mısır Dini ile ilgili çalışmalar yaparak katkıda bulunan merhum Mürüvvet Kurhan'dır (1943-1999) öne çıkmaktadır. Yine Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde Eskiçağ Tarihi anabilim dalında profesör olarak görev yapmakta olan Ercüment Yıldırım alanda katkısı olan önemli araştırmacıların başında gelmektedir.

Tablo 26: Eski Mısır Dini Alanında En Çok Yayın Yapan Dergiler

26 Numaralı tablo, konuyla ilgili en çok yayın yapan dergileri göstermektedir. Türk Tarih Kurumu bünyesinde 1937 tarihinde yayın hayatına başlayan ve Türk akademisinde önemli bir konuma sahip olan Belleten dergisi konuyla ilgili en çok yayın yapan dergilerin başında gelmektedir. Yine 2007 yılında yayın hayatına başlayan ve özellikle dinler tarihi, inanç, kültür ve mitoloji alanında yayınlar yapan Milet ve Nihal dergisi de Eski Mısır Dini konulu yayın yapan dergilerden biridir.

Tablo 26: Eski Mısır Dini Konulu Makalelerde En Çok Kullanılan Anahtar Kelimeler

27. Tablo, incelenen makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeleri vermektedir. Kullanılan anahtar kelimelerin başında Antik Mısır, Eski Mısır, Dinler Tarihi, Mısır, Din ve Firavun gelmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan yüksek lisans ve doktora tezleri ile DergiPark veri tabanında bulunan makaleler “Eski Mısır Dini” anahtar kavramı temel alınarak taranmıştır. Tarama sonucunda yüksek lisans alanında yapılan tezler otuz altı, doktora alanında yapılan tezler dört olmak üzere kırk tez değerlendirilmiştir. Makaleler de ise otuz bir çalışma incelenmiştir. Elde edilen veriler bibliyometrik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken yüksek lisans ve doktora tezleri on dokuz ölçüt olmak üzere ayrı ayrı grafiklerle değerlendirilmiştir. Makalelerde ise on ölçüt belirlenmiştir. İnceleme neticesinde yapılan çalışmaların yayınlandığı yıllara, yazarlara, en çok atıf yapılan yazarlara, en çok atıf yapılan dergilere, yapılan atıflarda kullanılan dillere, atıf yapılan kaynakların yaşına, konuyla ilgili en çok yayın yapan dergilere, çalışmalarda yapılan atıfların ortalamasına, yapılan atıflarda kullanılan kaynakların türlerine, çalışmaların yapıldığı bilim dallarına, kullanılan anahtar kelimelere ulaşılmıştır. Tezler doktora ve yüksek lisans tezleri olarak iki ayrı bölümde incelenmiştir. Bu yönüyle hem iki programda yapılan tezlerin niceliği ve niteliği değerlendirilmiş hem de konuyla ilgili tez çalışması yapmak isteyen araştırmacılara bir kaynak olması gözetilmiştir. Makaleler ise yine aynı şekil ve doğrultuda ele alınmış; kapsam bölümünde belirtilen tarihe kadar yayınlanan makalelerin niceliği ve niteliği incelenmiştir. Bununla beraber alandaki boşluk ve eksiklikleri veya hangi alt başlıklarda çalışma yapılabileceğini gösterebilecek verilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre “Eski Mısır Dini” konulu tez ve makalelerin devlet üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde yapılan atıfların dilinin daha çok Türkçe ve İngilizce olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca atıf yapılan kaynak türlerinin büyük çoğunluğunu kitaplar ve makaleler oluşturmaktadır. Tezlerde yapılan atıfların büyük çoğunluğunu yirmi beş yıl ve üzeri tarihlerde yapılan çalışmalar meydana getirmektedir. Yapılan tezlerin din, siyaset, tarih, mitoloji, sosyoloji, mimari ve tıp alanlarında yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Makalelerin ise daha çok ilahiyat alanında yayınlandığı görülmüştür. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde “Antik Mısır, Eski Mısır, Mısır ve Din” anahtar kelimelerinin daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Makalelerde ise “Antik Mısır, Eski Mısır, Dinler Tarihi” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Ulaşılan

veriler, konuyla ilgili yapılan tez ve makalelerin içerik, kapsam ve alana gerçekleştirdiği katkıyı tespit etmeye imkân sağlamıştır. Ayrıca bu çalışma, zaman içerisinde yapılan araştırmaların ne ölçüde yeni olduğu, kullanılan dilin güncel olup olmadığını, kendi kaynaklarımızdan ne derece faydalandığını ve sadece Türk akademisinde değil dünyanın çeşitli ülkelerinde konuyla ilgili çalışmalar yapan akademisyenlerden ne derece yararlandığını göstermiştir.

Ulaşılan bulgular neticesinde özellikle konuyla ilgili çalışmaların son yıllarda artması bir taraftan konuya olan ilgiyi gösterirken diğer taraftan kaynaklara ulaşımın kolaylaştığını da göstermektedir. Alanın önemli isimlerinden Erik Hornung ve Ernest A. T. W. Budge'e sıkça yapılan atıfların yanı sıra, Türkiye'de konuyla ilgili çalışmalar yapan Mürüvvet Kurhan, Mukadder Sipahioğlu ve Ercüment Yıldırım gibi akademisyenlere de atıflar yapılması, konuyla ilgili çalışma yapanların, öz kaynaklarımıza olan ilgisini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalarda yabancı kaynaklardan sıklıkla atıf yapıldığı tespit edilmiştir. Bu kaynakların yayınlanmış olduğu dergilerin başında ise yayın hayatına 1914 yılında başlayan ve özellikle Mısırbilim alanında yayın yapan *The Journal of Egyptian Archaeology* (Mısır Arkeoloji Dergisi) gelmektedir. Yine oldukça köklü bir geçmişe sahip olan ve 1897 yılında yayın hayatına başlayan *American Journal of Archaeology* (Amerikan Arkeoloji Dergisi) çalışmalarda yararlanılan kaynaklardan biri olmuştur. Ülkemizde ise *Belleten Dergisi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi ile *Milel ve Nihal Dergisi* hem tez hem de makalelerde sıklıkla başvurulan kaynakların öne çıkanlarıdır. Eski Mısır Dini ile ilgili yapılan tez ve yayımlanan makalelerde gözlemlenen konuların başında, yabancı dildeki kaynakların fazla oluşudur. Her ne kadar son yıllarda yapılan çalışmalar artsa da kaynak olarak kullanılan yayımların çok fazla değiştiği görülmektedir.

Bu konuyu bir çalışma hususu yapmaktaki amaç, bir taraftan konuyla ilgili yapılan çalışmaları belirlemek, diğer taraftan ise konuya ilgi duyan akademisyenler için oluşan literatürü ulaşılabilir hale getirmek idi. Bu hedefin temin edildiği söylenebilir. Bu çalışmada tarama yapılan veri tabanları Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark'tan oluşmaktadır. İleride WOS ve benzeri veri tabanlı çalışmalarla, konuyla ilgili daha fazla veriye ulaşılması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca kullanılan veri tabanlarının içerik ve işleyiş olarak daha nitelikli bir hal alacak şekilde güncellenmesi, yapılacak çalışmaların keyfiyetinin artışına katkı sağlaması açısından son derece önemlidir.

Kaynakça | References

- Aslancı, Seher. “Araştırma Sorgulamaya Dayalı Öğrenme: Bibliyometrik Bir Analiz”, *Scientific Educational Studies*, 6/1 (Haziran 2022), 1-25.
- Aytepe, Nesim. “Antik Dönem İskenderiye Okulunun Fikri Bileşenleri: Antik Mısır Dini ve Hermetizm”, *İlahiyat Akademi*, 19 (Haziran 2024), 149-164.
- Cebeci, Enes. “Antik Mısırda IV. Amenhotep (Akhenaton) Döneminde Sosyokültürel Dini Yapı”, *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (Eylül / 2023),137-149.
- Ellegaard, Ole. “The Application of Bibliometric Analysis: Disciplinary and User Aspects”, *Scientometrics* 116/1 (2018),181-202.
- Ellegaard, Ole-A. Wallin, Johan. “The Bibliometric Analysis of Scholarly Production: How Great is The Impact?”, *Scientometrics* 105 (Mart 2015), 1809-1831.
- Gökkurt, Özlem. “Bilginin Dört Metrisi Bibliyometri (Bibliometrics), Enformetri (Informetrics), Bilimetri (Scientometrics) ve Librametri (Librametrics)”, Prof. Dr. Berin U. Yurdadoğ’a Armağan, haz. Fahrettin Özdemirci-Yusuf Katan (Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1994), 54-59.
- Kart, Erkan. *Anadolu’da İsis Sarapis Kültü ve Bunun Kaunos’ta İzleri*, Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Keçeli Erciyas, Sevgi. “Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisinin Bibliyometrik Analizi”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 13/25 (2022), 497-523.
- Korkmaz, Ebru- Tektaş, Necla. “Türkiye’de Ekonometri Alanında Yapılmış Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2016-2019)”, II. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICEESS’ 19) (June 20-21-22, 2019) / Bandırma-Türkiye, 581-589.
- Özkan, Süleyman. “Ülkemizde Bulunan Eski Mısır Eserlerine Göre Anadolu-Mısır İlişkileri”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22/1 (Haziran 2007), 77-116.
- Üstün, Mustafa Tayfun “Uluslararası Göç ile İlgili Yök ve Ethos Tez Veri Merkezlerinde Yer Alan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi”, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24/1 (Mart 2023), 471-496.
- Yılmaz, Murat. *Kütüphane ve Bilgileri Açısından Bibliyometrinin Önemi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.